

Sprogø Fyr

Sprogø en koning Valdemar's burcht

tekst en foto's Kees van Hamersveld

Naast vuurtorens zijn het ook bruggen die mij bovenmatig fascineren. In 2001 reden we na een geslaagde vakantie in Zweden huiswaarts via Denemarken. Een rit over de splinternieuwe bruggen over de Sont en de Grote Belt was toen mogelijk. De twee bruggen over de Grote Belt sluiten in het midden van deze zeestraat aan op het eilandje Sprogø. Toen we over dit eilandje reden flitste er een oude vuurtoren voorbij. Hij stond daar prachtig, op een terpachtige verhoging. We namen ons voor om er ooit eens terug te komen, om wat langer te genieten van deze unieke combinatie van een imposante brug en een historische vuurtoren. In 2013 was het eindelijk zover.

Het eilandje Sprogø is ontstaan in de laatste ijstijd en werd in de tiende en elfde eeuw door de Vikingen gebruikt als basis voor hun strooptochten in West-Europa. Het eilandje is strategisch gelegen langs de belangrijkste vaarroute tussen de Noordzee en de Oostzee.

Koning Valdemar de Grote begon in de twaalfde eeuw met de bouw van een reeks kastelen en versterkingen in Denemarken. Zo verrees er op Sprogø een burcht bovenop een kunstmatig aangelegde verhoging. Rond 1300 werd de burcht verwoest. Na de Middeleeuwen kreeg Sprogø diverse bestemmingen. Tussen 1520 en 1690 bedreven Hollandse boeren er veeteelt en in de achttiende eeuw werden er pestlijders in quarantaine gehouden. In de Napoleontische tijd is er op Sprogø een telegraafpost

opgericht, als onderdeel van de telegraaflijn tussen Korsør, op de oostelijke oever van de Grote Belt, en Nyborg, op de westelijke oever. Deze optische telegraaf, of semafoor, heeft tot 1865 gefunctioneerd.

Op de fundering van koning Valdemar's burcht verrees in 1809 een houten vuurtorentje met vijf Argandse lampen. In 1868 is dit licht vervangen door een bakstenen vuurtoren met bijbehorende lichtwachterswoning. Voorafgaand aan de bouw van deze vuurtoren hebben archeologische opgravingen plaatsgevonden.

Sprogø is in de jaren negentig van de vorige eeuw drastisch van aanzien veranderd door de aanleg van de bruggen over de Grote Belt, die Nyborg en Korsør met elkaar verbinden. Sprogø is het steunpunt tussen de twee

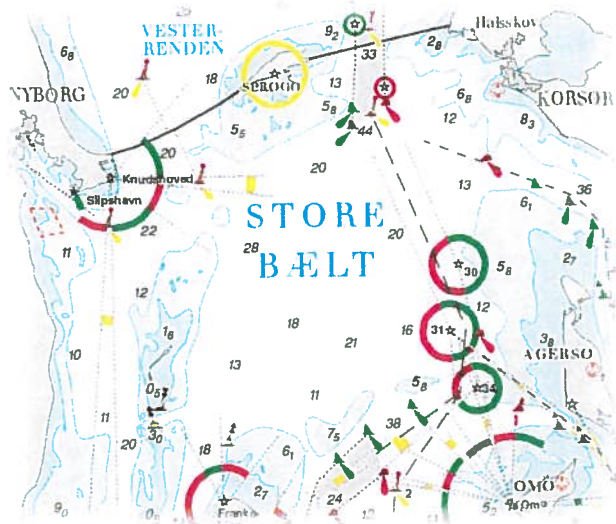
bruggen en het begin van een spoortunnel. Door grond-suppletie en aanslibbing is de oppervlakte van het eilandje van 38 hectare toegenomen tot 154 hectare.

Geduld is een schone zaak

In de zomermaanden is het mogelijk om aan een excursie naar Sprogø en de bruggen over de Grote Belt deel te nemen. Ginnie en ik nemen ons in 2013 voor om gebruik te maken van deze mogelijkheid. Op het eerste e-mailtje naar het toeristenbureau van Nyborg wordt negatief gereageerd. Alle excursies voor dit jaar zitten vol. We gaan over tot 'plan B' met het verzoek om twee personen op de reservelijst te plaatsen. Hopend op vrijvallende plaatsen besluiten we om onze vakantie in de omgeving van Nyborg door te brengen.

Begin september arriveren we op een camping ten zuiden van Nyborg. Een mooie plek bovenop een klif bij Tårøp, met zicht op de vuurtorens van Knudshoved en Sprogø en de bruggen over de Grote Belt. De immense hangbrug, 1624 meter lang tussen twee 265 meter hoge pylonen, wordt 's nachts van top tot teen verlicht door middel van tientallen flitslichten.

We melden ons bij Henrik Christiansen-Thorsen op het toeristenbureau in Nyborg, We schudden elkaar als bekenden de hand. Henrik verzoekt ons vriendelijk om tot de komende zaterdag geduld te tonen. Voor Denen is Sprogø een historische plek waar je geweest moet zijn en daarom zijn er nog geen afzeggingen binnen. Ietwat beduusd fietsen we door naar het schiereiland Knudshoved om daar de vuurtoren, die tot 1999 diende als bakens voor de veerponten, op te zoeken. In dat jaar werden er dagelijks zo'n 8.000 voertuigen (auto's en treinwagons) overgezet. Tijdens de wandeling naar de vuurtoren slaat het weer om. Pas vier dagen later breekt de zon letterlijk en figuurlijk

door. Per e-mail lezen we dat het sein voor Sprogø op groen staat. In afwachting van de excursie besluiten we om opnieuw een bezoek aan Knudshoved te brengen, nu met mooi weer. Inmiddels zijn we in het lokale archief van Nyborg te weten gekomen dat hier in 1809 een vuurtoren werd gebouwd. De Deense vuurtorenbouwer Poul Løwenørn kreeg de opdracht van de Koninklijke Post om in Korsør, Nyborg en op Sprogø kustverlichting te realiseren. Voor die tijd stond er een wipvuur, dat alleen brandde als er een veerboot werd verwacht. Bij mist werden er kanonschoten afgevuurd. In 1822 werd het licht op Knudshoved als eerste vervangen door een betere lichtinstallatie van Isaac Bordier-Marcet (1768-1835). Hij is de neef en opvolger van Aimé Argand en heeft naam gemaakt met zijn innovaties voor lichttoestellen met gasbranders. Zelfs Alan Stevenson liet zich, na zijn reis door Frankrijk

Elsehoved Fyr

Hangbrug Grote Belt

Knudshoved Fyr en wipvuur

in 1834, lovend uit over Bordier-Marcet. Het succes van zijn 'fanal sidéral lamp' was echter van korte duur. Enkele kleine vuurtorens en een twintigtal havenlichten werden in Frankrijk voorzien van zijn ingenieuze apparaten, maar al gauw werd zijn innovatie ingehaald door de optieken van Augustin Fresnel en anderen. In 1853 nam de Deense Vuurtoren Autoriteit, Fyrvæsen, de vuurtorens over van de posterijen. Pas 40 jaar later kwam er op Knudshoved een nieuwe ijzeren vuurtoren, gebouwd op een betonnen sokkel. Bij Elsehoved, eveneens op Fünen, staat nog steeds een dergelijke vuurtoren. In 1918 werd er een Blaugasinstallatie in aangebracht. In 1948 werd de huidige vierkante, twaalf meter hoge vuurtoren gebouwd.

De vuurtoren op Sprogø

Sneller dan gedacht is het zondag en mogen we deelnemen aan de zo fel begeerde excursie naar Sprogø. Nog nooit sloeg ik op die manier twee vliegen in één klap. De inmiddels als monument genomineerde vuurtoren op de restanten van een burcht plus een reusachtige brug zijn zelden op één locatie te bezoeken. Na een korte rit staat de bus voor het hekwerk, pal onder de vuurtoren met een lichthoogte van 44 meter. De poort blijft nog even dicht, want eerst stelt onze gids Margrethe Lykkebjerg de do's and don'ts in het voor ons onbegrijpelijke Deens aan de orde. Daarna kan de beklimming van de burcht beginnen. Al gauw blijkt de interesse van de Denen vooral uit te gaan naar de historie van Sprogø en het bijzondere uitzicht. Slechts enkele deelnemers tonen werkelijke belangstelling voor de in twee kleuren baksteen opgetrokken vuurtoren. Koning Christiaan IX heeft in 1868 toestemming verleend om op de meest logische plek van het voormalige eiland een vuurtoren met dienstwoning te realiseren. Samen met de fundering van de burcht vormt het één geheel. Na een kwartiertje heeft iedereen het wel gezien. Ik ben de enige die nog niet klaar is. Het feit dat de voordeur op slot blijft en de zon wazig door het dunne wolkendek schijnt, maakt me een beetje sarrig. Maar het is tijd om te

vertrekken naar de gebouwen waar tussen 1922 en 1962 'vroeg rijpe' vrouwen een gedwongen heropvoeding moesten ondergaan. Sprogø voelde voor hen aan als een gevangenis. Langsvarende veerboten waren het enige dat zij van de 'beschaafde' wereld konden zien. Enkele bezoeksters laten geëmotioneerd hun afschuw blijken voor deze zwarte bladzijde uit de recente Deense geschiedenis. Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft de Duitse weermacht Sprogø bezet en er luchtafweergeschut geplaatst. Gelukkig zonder zichtbare gevolgen voor het vuurtorencomplex. Na het gereedkomen van de bruggen en de spoortunnel werden alle gebouwen grondig gerenoveerd.

Terug in de bus bekijken we eerst de inrit van de acht kilometer lange spoortunnel aan de oostkant van Sprogø en beklimmen een uitzichtplatform onder het landhoofd van de westelijke brug. Een plek waar de mens zich klein voelt tussen de honderden betonnen pijlers, die verder reiken dan het oog kan zien. Tenslotte rijdt de bus over de op één na grootste brug van Europa. Het wegdek klimt naar 65 meter boven 'de middenstand'. Hier passeren inmiddels zo'n 30.000 voertuigen per dag! Behoorlijk onder de indruk gaan we via de tolpoorten bij Halsskov terug naar Nyborg. Nederland is terecht trots op zijn Deltawerken, maar de Denen kunnen er ook wat van.

Bronnen:

- Danmarks Fyrtårne og fyrskibe; door Ove Hermansen [ISBN 978-87-7842-286-6]
- Nature and Transport on Sprogø; door Hans Pedersen [ISBN 87-90917-20-0]
- Valdemar den Stores Borg på Sprogø; door Nils Engberg og Jørgen Frandsen [ISBN 978-87-89531-33-5]
- Nyborg Lokaal Historisch Archief; documentatie opgezocht door conservator John Maaalø Larsen
- Lichten zwischen Inseln und Meer; door Thomas Ebelt [ISBN 978-3-89225-550-5].
- Met dank aan Henrik Christiansen-Thorsen (tulist assistent), Margrethe Lykkebjerg (gids op Sprogø)